

הדוקטור נשאר, רומן ביוגרפי על יאנוש קורצ'אק

פאולינה אפנשלאק. תרגום: ח.ש. בן-אברם
הוצאת קרית ספר בע"מ, ירושלים, תש"ו, 1946, עמ' 308-303

מראה הרחוב היה אחר עתה מבכל הימים ... אין זאת, כי קרה משהו, – הגיעו לאחנו מילים מפיו של אחד העומדים לידו. ...מה קרה? – שאל את האיש הראשון שנזדמן לקראתו. נחטפו תינוקות, – הגיעה לאחניו התשובה.

...אימתי אירעה החטיפה? האם בעת שהילדים היו בעבודתם? ההיטיבה סטפה לנעול את דלת המרתף?

... פתאום נזכר במודעה המודבקת ברחובותיה של ווארשה: "ילד יהודי אחד פחות..." למה הדביקו את המודעה הזאת דווקא היום?

...הדלת היתה פתוחה, המעון ריק. המיטות, לאחר הלילה, בלתי מסודרות; על הרצפה התגוללו שיירי הבגדים. מראהו של החדר היה כמו לאחר שוד ... חיש מהר רץ אל בית-החולים הקטן, אל המרתף, בדרך לא נזדמן לו איש. את דלתות המרתף מצא פתוחות לרווחה, המזרונים מוטלים על הרצפה, במקלט אין אף נפש חיה.

...מיד נתקל מבטו הבדוק בארנקה השחור של סטיפה, המוטל על הקרקע בקרן-זויתו של המרתף. סטפה לא הייתה יוצאת מימיה לרחוב בלי הארנק בידה..... כעבור רגע הרים שפופרת-מורפיום קטנה שנתרוקנה.

לא היה עוד כל ספק בדבר, כי בעת שיצא מן הבית קרה פה דבר-מה איום ביותר.

...בחצר הוגד לו: עם אור היום הגיע אוטו-משא. ...את כולם הסיעו מכאן. אפילו את אלה שהיו במרתף. וסטפה? אותה לא ראה איש.

...ידוע היה בווארשה כי את המגורשים טוענים בבית-הנתיבות הדנציגאי. הדוקטור הלך בכיוון לשם. הוא מיהר לרוץ ככל שעצר בו ליבו כוח. לא ראה אפילו את האנשים המזדמנים לו, את הרחובות ואת הבתים. כשהוא נושם בכבדות הגיע לבית-הנתיבות.

...במסילה השלישית נתקלו עיניו בהם... על הרציף לא נשארו כבר אלא ילדים מעטים, האחרים הוטלו לתוך הקרונות פנימה. ילדים! – קרא הדוקטור מרחוק – ילדים! קולו לא הגיע לאחניהם.

מאושר על כי מצאם, קורן כולו משמחה על שראה אותם בעיניו, חזר והלך שוב לעבר היציאה. ממש שיחקה לו השעה: הוא נתקל בדוקטור פויגט, שנכנס לאולם-העץ של בית-הנתיבות בחברתם של שני קצינים.

- אדוני המפקד, - קרא בקול – מה טוב שפגשתי את אדוני!

פויגט הפך את ראשו. פניו אדומים היו. האם נטרפה דעתך עליך, יהודי? – פנה אל הדוקטור...

הדרך האחרונה
סיפורו של מיתוס

המכון החינוכי הישראלי ע"ש יאנוש קורצ'אק ז"ר
The Korczak Educational Institute of Israel

...שם נמצאים התינוקות שלי, - אמר - בבקשה אדוני, יצווה נא שיתנו לי לעבור אליהם.

אליהם? למה לך זאת? - השיב פויגט..... מה פירוש למה? הלא מחנכם אנוכי..... אין הם יכולים לנסוע בלעדי....

אין הם זקוקים למחנך עוד, - החזיר. - עצתי לך שתברח מכאן כל עוד נפשך בקרבך - אמר בנעימת-איום.

...אני מבקש מאוד להניח לי להיכנס, מוכרח אני להגיע אליהם - התעקש הדוקטור... הבה לי את ניירותיך, - התיז קצרות. ...פויגט לקחן מידו ועמד וקרען לקרעים קטנים.

...שוב אין הוא עוד הדוקטור הנריק גולדשמידט, שוב אין הוא עוד יאנוש קורצ'אק, אלא יהודי רגיל, ללא שם וללא שם משפחה. יהודי עם סרט על זרועו ככל יהודי אחר.

ראה ראוהו, לכשהופיע על הרציף, ובעוד הוא מקפץ על פסי הברזל, החוצצים בין המסילה השלישית ובין הרציף, נישאה כבר קריאה על פני הקרונות. הדוקטור, הדוקטור בא!

משא כבר נגול מעל הלב. עד עתה היו לבדם. בבוקר השכם עקרו אותם ממיטותיהם. הדוקטור לא היה, סטפה אף היא נעלמה ואיננה. כהטיל שקים הטילום, בזה אחר זה, לתוך האוטו והסיעום בדהרה על פני הרחובות, עד שאפילו לצעוק לא הספיקה להם השעה. הביאום לאיזו כיכר סמוכה לתחנת-הרכבת ושם השאירום במשך כל היום, עד לשעת בין-השמשות, בהשגחתם של שוטרים וחיילים. הם לא אכלו כלום, אבל לרעוב היו רגילים. נתנו להם כמה ספלי מים לשתייה.

לשם מה לקחום? להיכן מוליכים אותם? מה יעשו בהם? ...בתוך הקרון האפל והמחניק לא היה להם עוד אפילו כוח לחשוב על הצפוי להם. יראים היו לצעוק בקול ולבכות. הם רצו רק שיניחו להם להירדם.

אבל פתאום עבר כעין זרם חשמלי על פני הקרונות: הדוקטור יהיה איתם יחד. הנה הוא מטפס ועולה כבר אל הקרון הגבוה. ולא לבד הנהו; בידו האחרת הוא מחזיק את סאלוסיה הקטנה, שנשארה על פסי המסילה, ובשניה תינוק קטן זר, שגם הוא לא יכול להגיע לקרון הגבוה ביותר.

את הכל הוא רואה כמו מבעד לערפל. מבין הנהו, כי יש לעשות דבר-מה, להגיד דבר-מה.

ובטרם עלה מן השלב האחרון של הכבש שהוגש לפתח הקרון, בטרם ראה כי סיד לבן שפוך על הרצפה ובטרם חשב בליבו: "בלתי כבוי" - הזדקף וקרא לילדים:

- ובכן נוסעים אנו... העודכם זוכרים את זמר המושבה? נוסעים אנו, נוסעים שמחים...

- בשצף קצף נסגרה מאחוריו הדלת, שטולטלה בידי אחד החיילים. הקטר פלט כלפי הרקיע עמוד-עשן שחור וגדול...

הדרך האחרונה
סיפורו של מיתוס

המכון החינוכי הישראלי ע"ש יאנוש קורצ'אק ז"ר
The Korczak Educational Institute of Israel

מתוך המבוא לספר:

פאולינה אפנשלאק פגשה את קורצ'אק לראשונה כשהייתה בת 8 או 9. הייתה באה לשחק עם התינוקות, ובהמשך לעריכת הצגות, תחרויות ולעזרה בהכנת שיעורי בית. פגשה את קורצ'אק במערכת נאש פשגלונד, ובבית הדפוס של העיתון. ההיכרות שלה עם קורצ'אק נמשכה כשלושים שנה. עם פרוץ המלחמה נמלטה לארץ-ישראל. כשהפסיקו להגיע מכתבים, עשתה מאמץ להיפגש עם הפליטים שהגיעו מפולניה. היא רשמה את דברי העדות מפיהם. עם חלק מהם הייתה היא עצמה בגטו.

מכל המידע הזה חיברה ספר על יאנוש קורצ'אק. מציינת שאין בספר כמעט דבר הבדוי מן הלב, ומוסיפה שהיא סומכת על כוונתם הטובה של האנשים שסיפקו את הידיעות.

התיאור שלה מתחיל מוקדם בבוקר הגירוש, כשקורצ'אק יוצא לאסוף מזון וכסף לבית היתומים, ולמעשה לא נמצא שם כשמגיעים הגרמנים. בדרכו חזרה הולכים ומתרבים הסימנים שמהו נורא קרה, והוא מנסה לברר מה קרה. זה התיאור היחיד מבין הטקסטים בסקירה שבו הילדים הוסעו במשאיות לכיכר השילוחים, ללא מלווים.